

HÖGSTA DOMSTOLEN

Enhet 2

JS 30

Mål nr: B 379-16

Rättelse/komplettering

Dom, 2016-07-14

Rättelse, 2016-07-14

Beslut av: justitierådet Stefan Johansson

Rättat sidan 2 av den skiljaktiga meningen, första stycket andra raden på så sätt att ordet "allvarigt" ska rätteligen vara allvarligt.

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 14 juli 2016

Mål nr

B 379-16

KLAGANDE

Sven Gunnar MIKAEL Ankarberg, 581205-2032

Frihetsberövande: Häktad

Majorsgatan 24 A Lgh 1003

573 41 Tranås

Ombud och offentlig försvarare: Advokat Kristian Jensen

Kihlstedts Advokatbyrå HB

Box 74

595 21 Mjölby

MOTPARTER

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. Jimm Garbis

adress hos ombud

Ombud och målsägandebiträde: Advokat Mikael Svegfors

Svegfors Advokatbyrå AB

Box 8

578 21 Aneby

SAKEN

Mord

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göta hovrätts dom 2015-12-22 i mål B 3187-15

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens domslut på det sättet, att domstolen bedömer gärningen som synnerligen grov misshandel enligt 3 kap. 6 § andra stycket brottsbalken och vållande till annans död, grovt brott, enligt 3 kap. 7 § andra stycket brottsbalken samt bestämmer fängelsestraffets längd till 6 år.

Kristian Jensen ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av Mikael Ankarberg i Högsta domstolen med 78 829 kr. Av beloppet avser 39 029 kr arbete, 16 755 kr tidsspillan, 7 279 kr utlägg och 15 766 kr mervärdesskatt.

Mikael Svegfors ska få ersättning av allmänna medel för sitt biträde åt Jimm Garbis i Högsta domstolen med 43 891 kr. Av beloppet avser 17 927 kr arbete, 9 234 kr tidsspillan, 7 952 kr utlägg och 8 778 kr mervärdesskatt.

Staten ska svara för kostnaderna i Högsta domstolen för försvaret och för biträdet åt målsäganden.

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnande utom såvitt avser uppgifterna i det rättspsykiatriska utlåtandet. Sekretess enligt 25 kap. 1 §

offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska även fortsättningsvis gälla för de obduktionsbilder som har visats inom stängda dörrar i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Mikael Ankarberg har yrkat att han ska frikännas. För det fall att han döms för gärningen har han yrkat att den ska bedömas som grov misshandel och vållande till annans död eller i andra hand som dråp.

Riksåklagaren och Jimm Garbis har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL

Bakgrund m.m.

1. Den 13 juni 2015 högg Mikael Ankarberg en kniv i ryggen på Nikolaos Garbis, som avled av de skador han fick. Det skedde vid Holavedsvägen i Tranås strax före kl. 16 på dagen. Mikael Ankarberg var ute och gick med sin hund och hade stannat invid en cykelväg. Nikolaos Garbis körde förbi på sin moped, men vände och kom tillbaka. Efter en kort ordväxling tog Mikael Ankarberg fram kniven, som han hade i byxlinningen, och högg den över Nikolaos Garbis axel in i ryggen. Denne satt på sin moped, sannolikt något framåtlutad. Han avled efter en kort stund. Kniven var en kökskniv med ett ca 20 cm långt blad.

2. Mikael Ankarberg dömdes av tingsrätten för mord till fängelse i 15 år. Även hovrätten har dömt honom för mord, men ändrat fängelsestraffets längd till 14 år. Domstolarna har bedömt att Mikael Ankarberg med likgiltighetsuppsåt berövade Nikolaos Garbis livet.

3. Huvudfrågan i målet är om Mikael Ankarberg hade uppsåt till Nikolaos Garbis död.

Gärningen

4. Angående sin kännedom om Nikolaos Garbis och om sina kontakter med denne har Mikael Ankarberg berättat följande. Han kände inte Nikolaos Garbis men hade stött på honom några gånger i Tranås. Dit hade han flyttat från Linköping några år tidigare för att undkomma en person som han var rädd för på grund av händelser som hade gjort personen mycket arg. Vid ett par tillfällen hade han kommit ihop sig med Nikolaos Garbis, som hade börjat blänga på honom när de sågs. Det var psykande och obehagligt. Nikolaos Garbis kunde vara aggressiv och otäck. Han var betydligt större än Mikael Ankarberg, som kände sig rädd för vad som skulle kunna inträffa.

5. Om händelsen har Mikael Ankarberg berättat: Han hade på senare tid börjat ta med sig kniven när han gick ut, eftersom den person från Linköping som han var rädd för hade visat sig i Tranås. Han hade kniven innanför byxlinningen i en egentillverkad slida. Denna lördag hade han varit bl.a. vid torget mitt i staden, och han var på hemväg när händelsen inträffade. Han hade stannat vid en gummiverkstad. Där tog han en stor bilslang och lekte med hunden. Han kände igen Nikolaos Garbis när denne tittade på honom i samband med att han körde förbi på mopeden. När Nikolaos Garbis sedan vände och kom tillbaka efter att ha kört kanske 60 meter, kändes det obehagligt. Nikolaos Garbis stannade 2-3 meter bort och satte sig och glodde på honom. Mikael Ankarberg kände sig rädd och klen, och han bestämde sig för att sätta upp en tuff attityd för att försöka få Nikolaos Garbis att ge sig iväg. Han sa ”stick” och ”försvinn”. Nikolaos Garbis svarade ”jag ska ta hand om dig” och strax senare ”du, jag ska döda dig och din hund”.

6. Mikael Ankarberg har fortsatt: När Nikolaos Garbis sa det sista satte han ned foten, och Mikael Ankarberg upplevde att det kunde komma ett angrepp direkt. Han var alldeles uppstressad, blev förskräckligt rädd och fick ett enormt adrenalinpåslag. Han kände sig bunden till platsen på grund av

hunden, som höll på med slangen. Annars hade han nog sprungit iväg. Han kunde inte kontrollera sitt handlande utan såg sig själv liksom utifrån. All rädsla var plötsligt borta och han kände sig onaturligt stark. Han fick fram kniven och satte den i Nikolaos Garbis rygg. Denne satt framåtlutad på mopeden. Det hela skedde instinktivt, han hade tunnelseende och var själv förvånad över vad han gjorde och vilken kraft han fick i rörelsen. Han hade inte någon tanke på att Nikolaos Garbis kunde dö, och han reflekterade inte över var han satte kniven eller om det kunde vara farligt. Det fanns inga tankar, det bara hände, troligen på grund av överlevnadsinstinkt. Efter hugget drog han ut kniven och gick därifrån samtidigt som han sa till Nikolaos Garbis – som då stod upp vid mopeden – att ”nästa gång så dödar jag dig”. Det sa han för att försöka få Nikolaos Garbis att hålla sig borta från honom och inte alls för att han tänkte sätta hotet i verket.

7. Efteråt gick Mikael Ankarberg hem till sin lägenhet, som ligger i närheten. På vägen torkade han av kniven på en gräsmatta och stoppade tillbaka den i slidan. Hemma duschade han och bytte kläder. Efter en stund hörde han en ambulans. Enligt vad han har berättat var det först då som han förstod att det kunde ha gått illa. När polisen kom hem till honom efter någon timme berättade han vad som hade hänt. När de frågade efter kniven sa han att han hade stoppat den tillsammans med kläderna i en plastpåse som han hade lagt i ett sopskåp en bit från hemmet. Där hittades påsen. Enligt Mikael Ankarberg duschade han och klädde om för att han kände sig äcklig och för att han förstod att han skulle kunna bli anmäld för misshandel. Detta var också anledningen till att han gömde undan kniven, men när polisen kom tyckte han det var bäst att lägga korten på bordet. Mikael Ankarberg har berättat att det var i polisbilen på väg till arresten i Eksjö som poliserna talade om för honom att Nikolaos Garbis hade avlidit. Han blev oerhört chockad och kunde inte tro det. Först då förstod han på riktigt vad som hade hänt, och han tänkte på

Nikolaos Garbis anhöriga. Han bröt ihop och grät. Han har aldrig förr suttit inlåst, och det kändes som om han hade hamnat i en mardröm.

8. Mikael Ankarberg har lämnat en sammanhängande och utförlig berättelse om hur han uppfattade händelseförloppet. I fråga om det övergripande skeendet, men också när det gäller en del detaljer, får hans berättelse stöd av vittnesuppgifter och teknisk bevisning. Hans uppgifter om händelseförloppet ska läggas till grund för bedömningen.

Uppsåt

9. Ansvar för mord eller dråp förutsätter att gärningsmannen har handlat med uppsåt och att uppsåtet har omfattat effekten att den angripne skulle dö.

10. En grundläggande förutsättning för att uppsåt över huvud taget ska kunna föreligga är att gärningsmannen har varit i tillräcklig grad medveten om vad han har gjort. Det innebär att uppsåt inte kan föreligga vid ofrivilliga rörelser, exempelvis när något görs reflexmässigt eller i sömnen. Kravet på medvetenhet innebär däremot inte att handlandet måste ha föregåtts av några överväganden.

11. Om gärningsmannen har haft för avsikt att uppnå en effekt och också uppfattat den som praktiskt möjlig, har han handlat med avsiktsuppsåt. Har gärningsmannen visserligen inte eftersträvat effekten men förstått att den skulle inträffa eller att den var praktiskt taget oundviklig, har han haft insiktsuppsåt.

12. Enligt rättspraxis tillämpas likgiltighetsuppsåt som en nedre gräns för uppsåt. Prövningen av om sådant uppsåt föreligger ska ske i två led. Först ska frågan ställas om gärningsmannen var medveten om risken för effekten. Om

den frågan besvaras jakande uppkommer den andra frågan, nämligen om gärningsmannen var likgiltig inför effekten.

13. För den andra frågan har det ansetts vara avgörande huruvida – vid gärningstillfället – förverkligandet av effekten utgjorde ett relevant skäl för gärningsmannen att avstå från gärningen. Detta torde i allt väsentligt överensstämma med vad som i andra länder har avsetts med uttrycken att gärningsmannen ”funnit sig i att effekten förverkligas”, att han ”tagit med effekten på köpet” eller att han ”godtagit effekten”. Det fordras i allmänhet att risken för effekten enligt gärningsmannens föreställning var avsevärd. Samtidigt är insikt om att det förelåg en mycket hög sannolikhet för effekten normalt tillräcklig för att uppsåt ska anses föreligga. (Se NJA 2004 s. 176, jfr också NJA 2004 s. 479.)

14. I praktiken är det svårt att klarlägga om en person har varit likgiltig inför en effekt eller inte. Enligt rättsfallet NJA 2004 s. 176 bör man därför kunna se till de yttre förhållandena vid gärningen och lägga dem till grund för slutsatser om gärningsmannens inställning, vilket ju är vad uppsåtsbedömningen syftar till. Av betydelse är bl.a. om gärningsmannen har varit hänsynslös, befunnit sig i en upprörd sinnesstämning eller har haft något eget intresse i gärningen. Det betonas att riktlinjer som dessa måste tillämpas med försiktighet och urskillning. Vilka faktorer som är av betydelse för bedömningen av om uppsåt har förelegat växlar, i likhet med vid andra bevisbedömningar, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, och de måste alltid sättas in i sitt sammanhang.

Förtydligande av likgiltighetsuppsåtet

15. Som tidigare har sagts fordras det i allmänhet för likgiltighetsuppsåt att risken för effekten enligt gärningsmannens föreställning var avsevärd. Det innebär normalt att risken måste ligga ganska högt på en sannolikhetsskala i

den meningen att den ska uppfattas som ”stor” eller ”betydande”. Uttrycket är dock inte entydigt. Detta är något som försvårar bedömningen av om likgiltighetsuppsåt har förelegat och som har medfört en viss osäkerhet i rättstillämpningen.

16. Det finns anledning att fästa särskilt avseende vid det som gör att en uppsåtlig gärning framstår som mer klandervärd än en gärning som begås av oaktsamhet. Från denna utgångspunkt måste det tillmätas avgörande betydelse vad gärningsmannen i gärningsögonblicket tror, i betydelsen utgår från eller antar, beträffande effekten. I allmänhet är det nämligen knappast möjligt för den enskilde att skilja mellan de fall där han är säker på att en effekt kommer att inträffa och fall där han inte är säker, men tror att den kommer att inträffa. Skillnaden har därför normalt inte någon betydelse för hur gärningsmannen kommer att handla.

17. Det ter sig också befogat att säga att den som tror att en effekt ska inträda, och ändå utför handlingen, i allmänhet är åtminstone likgiltig till effekten. Och även det motsatta gäller; gärningsmannen kan normalt sett inte konstateras vara likgiltig till effekten om han utför handlingen i tron att den inte ska inträda. Vad gärningsmannen har trott om effekten kan sålunda ofta ge besked om huruvida han har varit likgiltig. I de fall då gärningsmannen har trott att effekten skulle förverkligas, och ändå handlat, har förverkligandet av effekten typiskt sett inte utgjort ett för gärningsmannen relevant skäl för att avstå från gärningen (jfr NJA 2004 s. 176).

18. Vad som nu har sagts tar sikte på likgiltighet inför en effekt. I princip kan det tillämpas också när frågan är om likgiltighet har förelegat med avseende på brottsförutsättningar som inte utgörs av effekter utan av gärningsomständigheter, t.ex. att tillgripen egendom tillhör annan eller att bokförings-skyldighet föreligger (8 kap. 1 § och 11 kap. 5 § brottsbalken).

Prövningen av om likgiltighetsuppsåt har förelegat

19. Med ett förtydligande av likgiltighetsuppsåtet i enlighet med det sagda kan prövningen kort beskrivas på följande sätt.

20. Beviskravet vid prövningen även av det andra ledet i likgiltighetsuppsåtet (jfr p. 12) – när det har konstaterats att gärningsmannen var medveten om risken – är att det ska vara ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har varit likgiltig inför effekten eller gärningsomständigheten.

21. Prövningen ska ske med utgångspunkt i omständigheterna vid gärningen.

22. Gärningsmannen har normalt varit likgiltig inte bara i de fall där han uppfattade att det fanns en mycket hög sannolikhet utan också när han annars trodde – i betydelsen utgick från eller antog – att effekten skulle inträda eller att gärningsomständigheten förelåg. Om gärningsmannen inte trodde detta, har han i allmänhet inte varit likgiltig.

23. Vid bedömningen av om likgiltighetsuppsåt har förelegat kan det i en del fall ha betydelse t.ex. om gärningsmannens beteende varit hänsynslöst eller om han har varit i en upprörd sinnesstämning eller haft ett intresse i gärningen. Omständigheter av detta slag är dock bara bevisfakta som kan vara till stöd för bedömningen och som måste behandlas med försiktighet och urskillning. Vilka omständigheter som är av betydelse för bedömningen växlar beroende på förhållandena i det enskilda fallet. Vid impulsstyrda våldsbrott är angreppssättet och den effekt som detta typiskt sett är ägnat att orsaka normalt en utgångspunkt. Exempelvis är knivhugg mot halsen, bröstet eller ryggen typiskt sett förenade med livsfara (se bl.a. NJA 2011 s. 563).

24. Även när det gäller gärningsomständigheter avser bedömningen primärt vad gärningsmannen har trott, t.ex. om att tillgripen egendom har tillhört annan eller om att bokföringsskyldighet har funnits. Vid bevisprövningen är det av betydelse vad gärningsmannen med hänsyn till omständigheterna rimligen har haft anledning att räkna med.

Bedömningen i detta fall

25. Mikael Ankarbergs handlande var inte reflexmässigt eller annars ofrivilligt. Att han handlade instinktivt och utan eftertanke innebär inte att hans handlande var omedvetet. Redan av hans egen berättelse får det anses klarlagt att han var medveten om vad han gjorde.

26. Det är inte bevisat att Mikael Ankarberg hade för avsikt att döda Nikolaos Garbis. Inte heller är det visat att han hade insikt om att det var en i det närmaste ofrånkomlig följd av knivhugget att Nikolaos Garbis skulle dö. Riksåklagaren har inte heller gjort gällande att det skulle ha förelegat uppsåt av något av dessa båda slag (avsiktsuppsåt eller insiktsuppsåt).

27. När det så gäller frågan om Mikael Ankarberg har haft likgiltighetsuppsåt har det betydelse vad som är känt om hans psykiska tillstånd. Enligt en rättspsykiatrisk undersökning har Mikael Ankarberg inte någon allvarlig psykisk störning. Han har diagnosen ADHD (hyperaktivitetssyndrom med uppmärksamhetsstörning) och är präglad av ett mångårigt missbruk. Han karakteriseras av en påtaglig impulsivitet samt en instabilitet med avseende på mellanmänniska relationer, självbild och affekter. Mikael Ankarberg är känslomässigt skör med en inre spänning, uttalad stresskänslighet och en tendens till paranoidea tankar. Han har ett drag av misstänksamhet som har förstärkts genom hans leverne och umgänge i missbrukarkretsar. I den psykologutredning som är en del av det rättspsykiatriska utlåtandet sägs vidare att Mikael Ankarbergs psykiska mående under en lång tid före gärningen var

präglad av en personlighetsmässig skörhet med ångest och oro. Därtill kännetecknades hans tillstånd av stark fruktan och paranoida tankar kring en annan person i missbrukarkretsar. Mikael Ankarbergs brist på förmåga att bearbeta sina känslor och hårbärgera dem bidrog, enligt utredningen, sannolikt till en stor psykisk anspänning och oförmåga att hantera stressituationer.

28. Även med beaktande av Mikael Ankarbergs psykiska störning står det klart, med hänsyn till knivhuggets kraft och placering, att han var medveten om att det fanns en risk för att Nikolaos Garbis skulle dö av hugget. Det avgörande är därmed om det är ställt utom rimligt tvivel att Mikael Ankarberg var likgiltig inför effekten att Nikolaos Garbis skulle dö.

29. Med hänsyn till vad som är känt om Mikael Ankarbergs psykiska störning och vad han själv har berättat om hur han upplevde förloppet, är det inte visat att han vid tidpunkten för händelsen uppfattade att det förelåg en mycket hög sannolikhet för att Nikolaos Garbis skulle dö.

30. Frågan blir då om det är visat att Mikael Ankarberg trodde – i betydelsen antog eller utgick från – att Nikolaos Garbis skulle dö. Mycket talar för det. Mikael Ankarberg högg Nikolaos Garbis med en stor kniv hårt i ryggen. Det är ett angrepp som typiskt sett är ägnat att orsaka en persons död.

31. Även på denna punkt måste emellertid vad som är utrett om Mikael Ankarbergs psykiska störning ges stor betydelse. Det kan då inte bortses från vad han har berättat, bl.a. om att han inte hade någon tanke på att Nikolaos Garbis skulle dö och att det var först genom vad han fick höra av poliserna på väg till arresten som han förstod hur allvarligt det var. Det är därmed inte ställt utom rimligt tvivel att han i gärningsögonblicket trodde att Nikolaos Garbis skulle dö.

32. Några omständigheter i övrigt som gör att det ändå är ställt utom rimligt tvivel att Mikael Ankarberg var likgiltig till att Nikolaos Garbis skulle dö har inte lagts fram. Det är därmed inte bevisat att Mikael Ankarberg har haft uppsåt till detta. Han ska därför inte dömas för att uppsåtligen ha berövat Nikolaos Garbis livet.

Nödvärn?

33. Nikolaos Garbis uttalade ett hot mot Mikael Ankarberg innan denne tog fram kniven och högg den i Nikolaos Garbis rygg. Rätt till nödvärn föreligger dock bara när ett brottsligt angrepp är påbörjat eller överhängande (24 kap. 1 § andra stycket 1 brottsbalken). Så var inte fallet här och hotet gav därför, objektivt sett, inte Mikael Ankarberg rätt till nödvärn.

34. Mikael Ankarberg har emellertid berättat att han upplevde att det var fråga om ett överhängande brottsligt angrepp som han behövde freda sig mot. Det får godtas att han upplevde sig allvarligt hotad och var mycket rädd. Det innebär att han begick gärningen i inbillat (putativt) nödvärn.

35. En gärning som någon begår i nödvärn utgör dock brott om den med hänsyn till angreppets beskaffenhet, det angripnas betydelse och omständigheterna i övrigt är uppenbart oförsvarlig (24 kap. 1 § första stycket brottsbalken). Och fastän Mikael Ankarberg uppfattade det så att Nikolaos Garbis hotade att angripa honom på ett allvarligt sätt var hans gärning uppenbart oförsvarlig. Att han i och för sig handlade i inbillat nödvärn medför alltså inte att han ska frikännas.

36. Enligt 24 kap. 6 § brottsbalken ska den som i en nödvärnssituation har gjort mer än som är medgivet ändå vara fri från ansvar, om omständigheterna var sådana att han svårligen kunde besinna sig. Visserligen talar det förhållandet att Mikael Ankarberg blev mycket rädd vid tillfället för att han svårligen

kunde besinna sig. Situationen var dock inte akut och kan inte heller rimligen ha uppfattats så av Mikael Ankarberg. Han kan därför inte heller enligt denna bestämmelse gå fri från ansvar för det som han gjorde.

Mikael Ankarberg ska dömas för synnerligen grov misshandel och grovt vållande till annans död

37. Mikael Ankarberg har knivhuggit Nikolaos Garbis i avsikt att skada denne. Han har förstått att Nikolaos Garbis skulle skadas mycket allvarligt av knivhugget.

38. Vid bedömande av om ett misshandelsbrott är grovt ska särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Vid bedömande av om brottet dessutom är synnerligen grovt ska särskilt beaktas om kroppsskadan är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet. (Se 3 kap. 6 § brottsbalken.)

39. Mikael Ankarberg hade gått ut beväpnad med en stor kniv och uppenbarligen inte varit främmande för att använda denna. Genom att hugga Nikolaos Garbis hårt i ryggen har han visat synnerlig hänsynslöshet. Misshandeln måste bedömas som synnerligen grov.

40. Mikael Ankarberg har genom sitt handlande av oaktsamhet orsakat Nikolaos Garbis död. Därmed har han gjort sig skyldig också till vållande till annans död. Gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag. Brottet är därför grovt.

Straffvärde och påföljd

41. Straff ska enligt 29 kap. 1 § brottsbalken bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon har haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen har inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.

42. Som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet ska särskilt beaktas bl.a. om den tilltalade har visat stor hänsynslöshet (29 kap. 2 § 2 brottsbalken). Som förmildrande omständigheter ska på motsvarande sätt beaktas bl.a. om den tilltalade till följd av en psykisk störning haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande och om gärningen, utan att vara fri från ansvar, har begåtts i nödvärn (29 kap. 3 § första stycket 2 och 5 brottsbalken).

43. Straffskalan för synnerligen grov misshandel är fängelse i lägst fyra och högst tio år. När det gäller vållande till annans död, grovt brott, är straffskalan fängelse i lägst ett och högst sex år. De omständigheter som i detta fall gör att misshandeln är synnerligen grov medför också att straffvärdet av gärningen ligger över straffminimum för detta brott. Som förmildrande ska särskilt beaktas Mikael Ankarbergs psykiska störning, som innebar att han hade svårt att besinna sig och som också förstärkte det hot som han upplevde.

44. Sammantaget motsvarar straffvärdet av Mikael Ankarbergs gärning fängelse i sex år.

45. Enligt det rättspsykiatriska utlåtandet var Mikael Ankarbergs psykiska störning inte sådan att den hindrar att han döms till fängelse. Det förekommer

inte någon omständighet som ska beaktas vid straffmätningen vid sidan av straffvärdet. Mikael Ankarberg ska alltså dömas till fängelse i sex år.

Övrigt

46. Det rättspsykiatriska utlåtandet har i Högsta domstolen föredragits utan att det beslutats om stängda dörrar. Någon sekretess gäller därför inte längre för uppgifterna i utlåtandet.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Göran Lambertz (referent), Martin Borgeke, Dag Mattsson och Stefan Johansson (skiljaktig)
Föredragande justitiesekreterare: Emilie Strömberg

BILAGA TILL PROTOKOLL

2016-06-07 och
2016-07-08

Mål nr
B 379-16

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Stefan Johansson är skiljaktig och ändrar hovrättens domslut endast på så sätt att påföljden bestäms till fängelse 12 år.

Jag ansluter mig till vad som anförs i domskälen under punkterna 1–26, men anser att skälen ska ha följande lydelse från och med punkten 27.

Mikael Ankarberg har med stor kraft huggit en kniv med ett 20 cm långt knivblad i ryggen, där det finns flera vitala organ, på Nikolaos Garbis. Av den rättsmedicinska utredningen framgår att kniven har genomskurit ett revben, fortsatt genom den vänstra lungan och in i den högra lungan. Kniven har dessutom passerat mycket nära den stora kroppspulsådern och hjärtat. Nikolaos Garbis har avlidit till följd av skadorna.

Det finns inget som tyder på annat än att Mikael Ankarberg visste att ett angrepp av detta slag är livsfarligt. Frågan är då om han har varit likgiltig inför effekten att Nikolaos Garbis skulle dö.

Med hänsyn till den kniv som har använts samt den kraft och riktning som knivhugget har haft, är det fråga om ett sådant angrepp som typiskt sett är ägnat att orsaka en persons död. Detta talar mycket starkt för att Mikael Ankarberg när han högg Nikolaos Garbis med kniven trodde att denne skulle dö.

Dok.Id 123377

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

Mikael Ankarberg har på direkt fråga uppgett att han inte trodde att Nikolaos Garbis var allvarigt skadad och att han inte kunde tro att det var sant när polisen berättade att Nikolaos Garbis hade avlidit.

Mikael Ankarberg var emellertid fullt medveten om sitt handlande. Han hade gått ut beväpnad med en stor kniv, som han uppenbarligen inte varit främmande för att använda, och han har beträffande händelseförloppet bl.a. uppgett att Nikolaos Garbis satt framåtlutad på mopeden och att ryggen därmed utgjorde den största träffytan, att han tog ett par steg fram och med full kraft högg kniven i ryggen på Nikolaos Garbis så att hela det 20 cm långa knivbladet trängde in i dennes kropp. Med hänsyn härtill är det – även med beaktande av den psykiska störning som Mikael Ankarberg får anses ha lidit av vid gärningstillfället och vad han berättat om sitt sinnestillstånd; bl.a. att han var rädd, att han fick adrenalinpåslag och tunnelseende, att det var som att det blev alldeles tyst omkring honom och att han inte var närvarande – ställt utom rimligt tvivel att han i gärningsögonblicket trodde, i betydelsen antog eller utgick från, att Nikolas Garbis skulle dö.

Det finns inte några omständigheter i övrigt som talar mot att Mikael Ankarberg var likgiltig till att Nikolaos Garbis skulle dö. Det är därför bevisat att Mikael Ankarberg uppsåtligen har berövat Nikolaos Garbis livet.

Nödvärn m.m.

Det får anses klarlagt att Nikolaos Garbis uttalade ett allmänt hållet hot mot Mikael Ankarberg innan denne tog fram kniven och högg den i Nikolaos Garbis rygg. Rätt till nödvärn föreligger dock bara vid påbörjade eller överhängande brottsliga angrepp (24 kap. 1 § andra stycket 1 brottsbalken). Något sådant angrepp var det inte fråga om, och hotet gav därför inte Mikael Ankarberg rätt till nödvärn.

Såsom hovrätten funnit kan det, utifrån vad Mikael Ankarberg själv berättat, inte heller vara fråga om en putativ (inbillad) nödvärnssituation.

Rubricering

Det föreligger inte några sådana omständigheter som gör att brottet kan betraktas som mindre allvarligt och därför ska rubriceras som dråp. Mikael Ankarberg ska således dömas för mord.

Påföljd

Gärningen innefattar varken några förmildrande eller försvårande omständigheter som bör påverka straffvärdet. Såsom hovrätten har funnit ger emellertid utredningen stöd för att Mikael Ankarbergs personlighetsstörning har medfört att han haft en sådan nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande som bör beaktas vid bedömningen av straffvärdet (29 kap. 3 § första stycket 2 brottsbalken). Med hänsyn till vad Högsta domstolen, efter hovrättens dom i detta mål, uttalat om vad som bör vara utgångspunkten vid straffmätningen för mord (se NJA 2016 s. 3), bör Mikael Ankarberg dömas till fängelse i 12 år.

I övriga frågor delar jag majoritetens uppfattning.